

**Гринькова А.К.**  
*студентка II курсу юридичного факультету  
Тернопільського національного  
економічного університету*  
**Науковий керівник:** *к.ю.н., доц., доцент кафедри  
конституційного, адміністративного  
та фінансового права ТНЕУ  
Цимбалістий Т.О.*

## **ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ (ВИБРАНІ АСПЕКТИ)**

На сьогоднішній день в Україні, яка перебуває в нестабільній ситуації відносно територіальної цілісності та її утвердження на міжнародній арені, все більше інтересу прикуто до єдності усіх існуючих регіонів держави, і безумовно, до збереження конституційного ладу, що включає не лише державну, але й суспільну стабільність та збалансованість. Тому метою даної статті є виклад основних причин, що могли б вплинути на дестабілізацію конституційного ладу України в аспекті територіальної нестабільності та розкриття шляхів щодо подолання даних проблем.

Дана тема є дещо новою у юридичній літературі, але її реалізація знаходить місце у працях В. Василенка, О. Святоцького, О. Батанова та ін..

Насамперед, необхідно з'ясувати, що саме являє собою конституційний лад України і які ознаки найбільш повно розкривають сутність даного поняття. Слід зазначити, що структурний аналіз сучасних конституційно-правових досліджень вказує на відсутність єдиного підходу до розуміння сутнісних властивостей терміну “конституційний лад” серед вчених юристів. Проте, загальновідомо, що наявність у державі Конституції не повинна спонукати до ототожнення таких понять як “конституційний” та “суспільний” лад. Потрібно зазначити й те, що конституційний лад, насамперед, реалізує в собі втілення взаємодії суспільного і державного ладу, і є визначеним рівнем розвитку суспільства та держави, певним типом конституційно-правових відносин, що утверджує організаційну і функціональну єдність суспільства, або є сукупністю основних засад, без яких лад держави не буде конституційним [3, с. 49].

Безперечним гарантом конституційного ладу є Конституція України – як основний закон України. Ще в 1996 р. в Конституції України в Розділі I «Загальні засади» та інших її положеннях було закріплено основні принципи конституційного ладу Української держави. Зокрема, стаття 1 визначає Україну як суверенну і незалежну, демократичну, соціальну, правову державу, стаття 3 проголошує людину її права і свободи найвищою соціальною цінністю, стаття 5 закріплює народовладдя як невід'ємну частину конституційного ладу, вказуючи, що саме народ є єдиним джерелом влади в Україні. В розвиток даної норми, слід відзначити, що в частині 2 стаття 5 вказує й на те, що “право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами” [4, с. 5].

Ще однією з основних засад конституційного ладу України є територіальна цілісність та недоторканість державних кордонів (ч. 3, ст. 2 Конституції України). Беручи до уваги ситуацію в країні протягом останніх трьох років, варто зазначити, що даний принцип порушується через низку наступних факторів: по-перше це вторгнення на територію України військ іншої держави, як наслідок окупація певних регіонів нашої країни; по-друге - “референдум” в Криму, що призвів до його анексії; по-третє - створення псевдо-республік ЛНР та ДНР. Усі ці події так чи інакше вплинули не лише на суспільний, але й на державний, відповідно й на конституційний лад України.

Збройна агресія Росії проти України відбулася як пряме та опосередковане використання збройної сили Російською Федерацією проти територіальної цілісності та суверенності України. У серпні 2014 р. відбулося неприховане вторгнення постійних підрозділів Збройних сил Російської Федерації на територію України без оголошення війни. Внаслідок даного конфлікту було захоплено певну частину території нашої держави [1, с. 27-28]. Цей факт прямо вказує на порушення ч.3 статті 2 Конституції України. Антитерористична операція триває в Україні і по сьогоднішній день, тому достеменно невідомо, до яких ще наслідків призведе офіційно не визнана російсько-українська війна на сході нашої держави.

Ще одним чинником, що створив загрозу конституційному ладу держави є референдум в Криму. Загальновідомо, що Указом Президента України від 7 березня 2014 року № 261 було зупинено дію Постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим від 6 березня 2014 року № 1702-6/14 «Про проведення загальнокримського референдуму» попри все, референдум таки був проведений 16 березня 2014 року. Офіційно Україною анексія Автономної республіки Крим визнається нелегітимною, адже дане від’єднання суперечило багатьом вимогам, що ставляться перед такими типами референдумів. Для прикладу: у день референдуму на території АРК було багато біг-бордів та сіті-лайтів з пропагандистськими матеріалами, які агітували голосувати за возз’єднання з Росією, крім того, особи, які не були попередньо включені до списків виборців мали можливість проголосувати. Заслужують уваги також і такі квазідержавні утворення як ЛНР (Луганська народна республіка) та ДНР (Донецька народна республіка). Обидва референдуми, щодо проголошення самостійності республік були проведені 11 травня 2014 року. Абсолютно нелегітимне «голосування» проводилося всупереч усіх прийнятих міжнародних норм та Конституції України [2].

Слід зазначити, що усі вище згадані спроби поділити територію України мали примусовий характер і суперечили чинному законодавству країни. Зокрема умови проведення референдуму в Автономній республіці Крим та спроби створити суверенні республіки ЛНР та ДНР не відповідали статті 73 Основного Закону України, яка вказує на те, що “виключно всеукраїнським референдумом вирішуються питання про зміну території України”.

Безумовно, останні роки Україна знаходиться у важкому становищі, а тому все частіше виникає проблема збереження конституційного ладу держави. Перш за все, важливо виходити з того факту, що однією з ознак конституційного ладу є правовий характер здійснення державної влади, конституційне правління, верховенство права. Збереження конституційного ладу в Україні також неможливе

без відповідної суспільної правосвідомості, без закріплення справедливих, правових та гуманних відносин між такими суб'єктами як людина, суспільство та держава. Стабільність конституційного ладу напряду залежить від стану державного ладу, в який входить організація і діяльність держави та її інститутів, робота яких, насамперед, зосереджена на реалізацію основних принципів та свобод громадян України. Зокрема, саме органи державної влади повинні направляти свою діяльність на стабілізацію ситуації в Україні і зміцнення її державних кордонів задля усунення будь-яких підстав зміни конституційного ладу.

Отже, теперішня ситуація, у якій знаходиться український народ, змушує неодноразово повертатись до теми збереження суспільного, державного, а значить і конституційного ладу. Україна знову повинна боротись за свою цілісність та недоторканність і доводити іншим державам свою силу та міць. І сьогодні, можливо, як ніколи раніше найголовнішою ціллю нашої держави є втілення у життя основ недоторканості державної території, поєднання централізації й децентралізації у здійсненні державної влади, досягнення балансу у системному розвитку усіх регіонів держави, враховуючи їх історичні, економічні і демографічні особливості, етнічно-культурні традиції та існуючі політичні реалії.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Василенко В. Російсько-українська війна 2014 року: причини, перебіг та політико-правові оцінки / Володимир Василенко. // Український тиждень. – 2014. – №42. – С. 27–42.
2. Гай-Нижник П. Війна на сході України: початок (Чи відбулося вторгнення російських Збройних сил і військ спеціального призначення у Донбасі?) // Збірник Другої Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції «Війна на Донбасі. 2014–2016 рр.». – К., 2017. // Павло Гай-Нижник – доктор історичних наук. Особистий сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hai-nyzhnyk.in.ua/doc/2017doc.viina-na-shodi-ukrainy.php>.
3. Конституційне право України [текст] : Навчальний посібник для підготовки до іспитів. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 218 с.
4. Конституція України : чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 1 черв. 2017 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2017. – 76 с.

